

Stanisława Hoczyk-Siwkowa

Szczebrzeszyn, woj. zamojskie. Stanowisko 2

Informator Archeologiczny : badania 17, 236-237

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nadzorowano prace związane z odgruszczeniem podpiwniczenia skrzydła północnego i wschodniego oraz kościoła. W partii fundamentowej skrzydła północnego, na dwóch jego krańcach, zlokalizowano dwie kamienice mieszczące /tzw. Anielska i Forestowska/. Od 1682 r. do 1819 r. w jednej znajdował się kolegium, a w drugiej sakoła pijarska. Po 1819 r. na ich fundamentach wystawiono jednolity budynek skrzydła północnego. W trakcie prac badawczych odsłonięte pod poziomem obecnej poseszki fundamentowo-piwniczne relikty obydwu kamienic. Zlokalizowane ich podziemia wewnętrzne, oraz ustalono ówczesny poziom parteru. W 1737 r. pijarzy rozpoczęli budowę dużego kościoła trójnawowego wg projektu A.Solariego którego fronton miał być wkomponowany w ścianę frontową skrzydła północnego, tworząc z nim całość. Z powodu kłopotów finansowych zrezygnowano z budowy tak okazałej świątyni, budując ostatecznie w 1797 r. skromniejszy kościół jednonawowy, zakończony półkolistą apsydą od południa. Do chwili obecnej nie znano stopnia zaawansowania tych wcześniejszych prac budowlanych. W trakcie badań archeologicznych w latach 1975 - 76 zlokalizowano fundamentowe partie budowanej nawy bocznej. Obecnie pod poseszką skrzydła północnego, na wprost szczytowej ściany obecnego kościoła oraz w jego wnętrzu zlokalizowano dalsze relikty rozpoczętej budowy świątyni trójnawowej. Odsłonięte fundamenty pod rozległy fronton i portal kościoła oraz pozostałości krypt w obrębie arealizowanych w partii fundamentowej murów trzech naw.

Pod budynkiem sali gimnastycznej /skrzydło wschodnie/ wybudowanej około 1892 r., zlokalizowano nieliczne pozostałości istniejących do tego czasu w tym miejscu, budynków stajni i wozowni pijarskich.

Powyższe prace są uzupełnieniem stacjonarnych badań archeologicznych prowadzonych przez autora na terenie tegoż obiektu w latach 1975-1976 /ZA - 1975 i 1976/.

HOCZY, gm. Zduny
woj. kaliskie
Stanowisko 1

patrz wozowne średniowiecze

SANDOWIERZ - Zamek
kościół św. Jakuba
woj. łubuskie

patrz późne średniowiecze

STARA ŁÓDŹ, gm. Łódź
woj. łódzkie
Stanowiska 1 i 2

patrz późne średniowiecze

SZCZĘCZYŃSKIE
woj. świętokrzyskie
Stanowisko 2

Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej
Katedra Archeologii
w Lublinie

Badania prowadziła dr Stanisława Hoczyk-Siwkova. Finansował Urząd Miasta i Gminy w Szczępczynie. Drugi sezon badań Stanowisko nowożytnie.

Prace wykopaliskowe prowadzono przy cerkwi unickiej. Pod jej murami odkryto pozostałości starszej budowli sakralnej. Wykopy zakończono: przy ścianie południowej cerkwi /V/, przed wejściem od strony wschodniej /VI/, w prezbiterium /VII/. Przebadano łącznie powierzchnię 47 m².

W wykopie V nie znaleziono spodziewanej tuż przy ścianie starszego budynku. W wykopie VI odkryto mury tworzące szary prostokąt niesamkniętego od wschodu, czyli w miejscu, gdzie znajduje się ściana cerkwi. Są one wysunięte w stosunku do cerkwi o 6 m i węższe o 2,40 m. Wzniesione zostały z łamanego kamienia wapiennego: szerokość 8 m, odkryta wysokość 2,40 m, stopa muru na głębokości 1,60 poniżej odsadzki.

W wykopie VII odkryto absydę, mniej więcej do połowy jej szerokości. Jest ona usytuowana na osi nawy głównej dawnej świątyni i obecnego budynku cerkwi. Południowowschodnia część ściany absydy wzniesiona jest na łuku koła, a dalej - wzdłuż linii prostej. Po stronie wewnętrznej absydy

w miejscu prawdziwa łuku w linię prostą znajduje się przypora /szerokość 1,60 m, odkryta długość 2,40 m/. Natomiast po stronie wewnętrznej, w ścianie prostej absydy stwierdzono występowanie muru o szerokości 60 cm. Został on odsłonięty do głębokości 1,75 m od strony zachodniej. Znajdują się w nim, odkryty oszczędowo, łukowato przeklepiony otwór, szerokości u podstawy 90 cm /wejście do krypty pod ołtarzem?/. Mur absydy i przypory zbudowany został z łamanego kamienia wapiennego na zaprawie wapiennej.

Ustalono, że starsza od cerkwi budowla sakralna usytuowana była na linii E-W, czyli identycznie, jak stojący na niej obecny budynek. Po stronie wschodniej znajdowała się absyda /prezbiterium/, po zachodniej - wejście. Więcej więcej w połowie dołu bocznych, nieco bliżej prezbiterium znajdowały się dalej niewielkie absydy odkryte w ubiegłym roku. Ściany cerkwi znajdują się na linii dołów dawniejszych świątyni. Chronologii odkrytego obiektu nie ustalono.

SIEMICKI
woj. ciechanowski
Stanowisko Zamek-Dziedziniec

Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych
Warszawa

Badania prowadził mgr Marek Piotrowski. Finansował MKZ i Ciechanowski Towarzystwo Naukowe w Ciechanowie. Sprawozdania za lata 1982 - 1983 - dziesiąty i dziesiąty sezon badawczy. Orodziako wczesnośredniowieczne i ruiny zamku XVI - wiecznego. Chronologia: XI - XIII w.

Sezon 1982 i 1983 poświęcony był badaniom architektoniczno-archeologicznym, które miały na celu uzyskanie dokładnych informacji dotyczące wyglądu i rozplanowania zamku Feliksa Szreńskiego. Przeprowadzono je w związku z planowaną odbudową obiektu, która ma być wykonywana przez PP PKZ - Oddział Warszawa. Szeroki zakres prac, ograniczony czasem oraz skomplikowane warunki terenowe /na terenie badań czynne są magazyny OS/ spowodowały, że przyjęto metodę oszczędowo głębokich wykopów archeologicznych i miejscami płytkich rowów i wykopów sondazowych. Prace w głębokich wykopach prowadzono wówczas, kiedy była to kontynuacja badań z lat ubiegłych, lub też salstatniaka konieczność precyzyjniejszej interpretacji odsłoniętego obiektu.

Wykop nr II

Założony na skłonie skerpy, na północ od drogi prowadzącej na dziedziniec zamkowy, w efekcie kilkuletniej eksploracji powiększony do powierzchni ponad 200 m², odsłonił dobrze zachowane relikty budynku bramnego /strażnicy/ oraz przylagającej do niego bramy. Od tych obiektów odchodziły fragmenty muru obwodowego zamku zachowane miejscami na poziomie kamiennego odcinki fundamentowej, miejscami zaś ukazujące ślady naprawy tegoż muru w XVII-XVIII w. /licowanie cegłą barokową/. Od strony dziedzińca odsłonięto poziom bruku XVI - wiecznego z ciekawym układem pasów kamieni wyznaczających trakt kołowy oraz z rowkami odpływowymi. Odsłonięte założenie obronne posiadało ośkowiite wymiary 12,5 x 9,5 m /strażnica 6,5 x 9,5 m/, zaś mury dochodziły do 1,5 m grubości. Wykonana była w konstrukcji kamiennie-ceglanej licowanej od zewnętrznej cegłą gotycką. Budynek strażnicy, zbudowany na bagnistym podłożu, spoczywał na ciężkich wzdłuż i ułożonych na poziomie gruntu balach dębowych. Dolną część fundamentu i brzozi nasypu fosy umocniały wbite pionowo grube pale dębowe /średnica do 30 cm./. Wjazd przez bramę prowadził po pomoście ułożonym z desek leżących na legarach, których końce spoczywały w specjalnych gniazdach wybudowanych w murach bocznych konstrukcji. Około 2 m niżej pomostu znajdowała się druga podłoga drewniana umocowana na potężnych legarach, spoczywających na palach wbitych w dno pomieszczenia /woda gruntowa i bliskość fosy/. Konstrukcję tę interpretowano jako pomieszczenia więzienne, ponadto mogło mieć ono także znaczenie obronne. W północnej i wschodniej ścianie znajdowały się trzy półokrągłe sklepienia arkady, w ścianie południowej natomiast odsłonięto gniazda po belkach rusztowania. Układ warstw w obrębie odsłoniętego pomieszczenia wykazywał na łoh zasypany charakter. Na poziomie gruntu odsłonięto bruk określany jako XII-wieczny, poniżej odsłonięto drugi bruk związany z okresem rozbiorów zamku i budowy pałacu, tj. z pocz. XII w. Okres ten zaznaczył się także ponad metrową warstwą gruntu i dachówek. Warstwy niższe powstały na skutek gromadzenia się odpadków i śmieci, a także miejscami wskutek postępującej dewastacji obiektu /np. w warstwie gruntu z drugiego poł. XVII w. znaleziono tzw. "horatynkę"/. W dnie wykopy, bezpośrednio na odcach spoczywały duże fragmenty zniszczonej kon-